

ВИКЛИКИ МІГРАЦІЙНИХ ВТРАТ МОЛОДІ ТА ІНСТРУМЕНТ

©2024 ВАСИЛЬЦІВ Т. Г., ЛУПАК Р. Л., МИКИТИН О. З.

УДК 316.346.3:[314.1:33](477)

JEL: F22; J11; O15

Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Микитин О. З. Виклики міграційних втрат молоді та інструменти збереження інтелектуально-кадрового потенціалу для розвитку економіки Львівської області

У статті виявлено, що в результаті високої міграційної активності молоді та посилення структурних диспропорцій і дисбалансів регіонального ринку праці у Львівській області простежуються такі загрозливі тенденції: зростання міграційних настроїв серед молодого населення області, орієнтованого на переїзд і довготривале перебування з подальшим повноцінним облаштуванням постійного життя за кордоном; поглиблення проблем із пошуком зайнятості та підвищення рівня безробіття серед молодого населення на ринку праці; поширення позитивних міграційних намірів молоді щодо працевлаштування за кордоном; посилення освітньо-професійних настроїв молоді щодо здобуття освіти за кордоном, у тому числі з причин невідповідності рівня та якості отримуваної освіти; поглиблення проблеми низького рівня рееміграційних намірів молоді регіону, яка виїхала за кордон; недостатнє використання потенціалу освітньої імміграції в регіон. До напрямів регіональної політики збереження інтелектуально-кадрового потенціалу для підтримки функціонування та розвитку економіки Львівської області віднесено такі: удосконалення інституційного базису реалізації регіональної молодіжної політики з орієнтацією на поліпшення якості особистого життя молоді та послаблення її міграційних настроїв; посилення соціального захисту молоді в поєднанні з удосконаленням регіональної політики зайнятості молодого населення; забезпечення особистісно-професійного розвитку та посилення участі молоді в реалізації регіональної освітньої-наукової політики; модернізація освітніх програм місцевих освітніх закладів відповідно до вимог ринку праці; поглиблення співпраці та налагодження ефективної взаємодії з молоддю за кордоном із заохоченням її до повернення; розвиток молодіжного середовища, що стимулює активну участь молоді в економічному розвитку регіону.

Ключові слова: міграція, міграційні втрати, молодь, регіон, ринок праці, інтелектуально-кадровий потенціал, закордон, Львівська область.

Рис.: 4. **Бібл.:** 22.

Васильців Тарас Григорович – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: tgvas77@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/l-3835-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217955097>

Лупак Руслан Любомирович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: economist_555@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/l-2980-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189037710>

Микитин Олег Зеновійович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: oleh.z.mykytyn@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9016-6757>

UDC 316.346.3:[314.1:33](477)

JEL: F22; J11; O15

Vasylytsiv T. G., Lupak R. L., Mykytyn O. Z. Challenges of Migration Losses of Youth and Instruments for Preserving the Intellectual and Personnel Potential for the Development of the Economy of the Lviv Region

The article reveals that as a result of the high migration activity of young people and the strengthening of structural imbalances and imbalances of the regional labor market in the Lviv region, the following threatening trends can be traced: growth of migration moods among the young population of the region, focused on moving and long-term stay, followed by a full-fledged arrangement of permanent life abroad; deepening problems with finding employment and increasing the level of unemployment among the young population in the labor market; dissemination of positive migration intentions of young people to work abroad; strengthening the educational and professional attitudes of young people regarding obtaining education abroad, including for reasons of inconsistency in the level and quality of education received; deepening the problem of low level of re-emigration intentions of young people in the region who went abroad; insufficient use of the potential of educational immigration to the region. The directions of the regional policy of preserving intellectual and human resources potential to support the functioning and development of the economy of the Lviv region include the following: improving the institutional basis for the implementation of the regional youth policy with a focus on improving the quality of personal life of young people and weakening their migration moods; strengthening the social protection of young people in combination with the improvement of the regional policy of employment of the young population; ensuring personal and professional development and strengthening the participation of young people in the implementation of regional educational and scientific policy; modernization of educational programs of local educational institutions in accordance with the requirements of the labor market; deepening cooperation and establishing effective interaction with young people abroad with encouraging them to return; development of a youth environment that stimulates the active participation of young people in the economic development of the region.

Keywords: migration, migration losses, youth, region, labor market, intellectual and human resources, abroad, Lviv region.

Fig.: 4. **Bibl.:** 22.

Vasylytsiv Taras G. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of Department of Problems of Social and Humanitarian Development of Regions, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: tgvas77@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/I-3835-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57217955097>

Lupak Ruslan L. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor, Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: economist_555@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/I-2980-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57189037710>

Mykytyn Oleh Z. – PhD (Engineering), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Trade and Customs Operations, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: oleh.z.mykytyn@lpnu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9016-6757>

Львівщина є одним із тих регіонів України, які через своє близьке територіальне розміщення до європейських країн зазнають значних міграційних втрат, а особливо молоді. У Львівській області все більше поглиблюються проблеми порушення структурних характеристик (попиту та пропозиції) ринку праці та, що найголовніше, зменшується сегмент найбільш креативної та працездатної частини населення. Якщо у 2010 р. у Львівській області проживало 773,2 тис. осіб у віці 15–34 років, то на початку 2022 р. їх кількість зменшилась на 25,1%, або на 155,3 тис. осіб, і становила 617,9 тис. осіб. Тривалий час спостерігається тенденція до зменшення частки осіб віком 15–34 років у загальній кількості постійного населення області. Зокрема, на початку 2022 р. їх частка становила 25,0%, що було на 5,6 в. п. менше, порівняно з 2010 р. [1; 2].

Загрозливого характеру набуває посилення диспропорцій та деформацій регіонального ринку праці через проблеми збереження людського потенціалу, зокрема молоді. У Львівській області спостерігається значне зниження рівня зайнятості молоді, особливо у віковій групі 15–24 років. Так, якщо у 2010 р. цей показник становив 34,6%, то на початку 2022 р. він знизився на 8,6 в. п. Одночасно суттєво сповільнюються темпи розвитку людського потенціалу, що виражається у зменшенні кількості студентів у закладах вищої освіти (ЗВО) області. Якщо у 2010/2011 н. р. налічувалось 155,1 тис. студентів, то у 2021/2022 н. р. їхня кількість зменшилась на 47,1%, або на 49,7 тис. осіб, і становила 105,4 тис. осіб [1; 2].

Міграційній аспірації молоді у Львівській області були критично високими ще до повно-

масштабної війни. Розвиток ринку праці регіону відбувався досить повільно, тоді як потреба у висококваліфікованих кадрових ресурсах постійно зростала. З початку війни міграційна криза та деградація ринку праці поглибилися, а порівняно з довоєнним періодом їхній вплив став масштабнішим і значною мірою стосувався молоді.

Питанню міграційних втрат, особливо молоді, приділяється значна увага в наукових дослідженнях, спрямованих на визначення дієвого інструментарію для їх запобігання і недопущення. Це, своєю чергою, має забезпечити збереження інтелектуально-кадрового потенціалу як ключового елемента розвитку суспільства, економіки та держави. У цьому контексті доречно виділити праці таких науковців, як І. Бараняк [5], В. Бідак [4], І. Білецька [11], М. Біль [3], З. Гбур [7], І. Доля [10], О. Іляш [5], О. Клименко [10], О. Левицька [12], О. Микитин [11], О. Мульска [4; 11; 12], О. Панькова [6], О. Сидорчук [6], В. Токар [7], М. Флейчук [8], О. Черьомухіна [9] та інших.

Проте, попри достатньо глибокі та комплексні напрацювання у сфері державного регулювання міграційних процесів та збереження інтелектуально-кадрового потенціалу, виникає гостра потреба в обґрунтуванні регіональних особливостей міграційних аспірацій молоді, чинників її стимулювання та інструментарію інгібування з огляду на необхідність розвитку людського капіталу, забезпечення рееміграції та запобігання еміграційним процесам.

Метою статті є наукове обґрунтування виликів міграційних втрат молоді та інструментів збереження інтелектуально-кадрового потенціалу для розвитку економіки Львівської області.

У результаті високої міграційної активності молоді та посилення структурних диспропорцій і дисбалансів регіонального ринку праці у Львівській області простежуються загрозливі тенденції. Так, відбувається зростання міграційних настроїв се-

Публікація містить результати досліджень, проведених у межах науково-дослідної роботи на тему «Трансформація ринку праці Карпатського регіону України у перспективі повоєнного відновлення» (номер державної реєстрації 0124U000984).

ред молодого населення області, орієнтованого на переїзд і довготривале перебування з подальшим повноцінним облаштуванням постійного життя за кордоном. Соціологічні опитування дослідницької агенції Fama, проведені з 22 травня по 14 червня 2024 р., підтвердили високу зацікавленість молоді Львівської області у віці 14–35 років у переїзді зі свого населеного пункту протягом останніх двох років. Зокрема, із 44% молоді, яка задумувалася про переїзд, 55% розглядали наступним місцем перебування іншу країну. При цьому такі міграційні настрої були досить високо виражені у молоді віком 14–17 і 30–35 років (67%) [13].

Примітно, що такі настрої молоді регіону щороку посилюються та набувають загрозливого характеру. Так, за результатами опитування міграційної активності студентської та учнівської молоді Карпатського регіону України у 2020 р., 36% респондентів Львівської області визнали наміри та підготовку до міграції [14, с. 21] і порівняно з нещодавнім опитуванням дослідницької агенції Fama їхня частка зросла майже вдвічі.

У Львівській області спостерігається поглиблення тенденцій до зростання міграційних настроїв серед молоді. Свідченням цього є те, що значна частка молоді прагне жити за кордоном або чергувати проживання між Україною та іншими країнами. Так, у Львівській області зберігається значна частка молоді, яка, за відсутності обмежень у виборі місця проживання, прагне жити виключно за кордоном (19%) або має намір жити як в Україні, так і за кордоном однаковою мірою (16%) [13].

Значною загрозою для розвитку економіки Львівської області є поглиблення проблем із пошуком зайнятості та підвищення рівня безробіття серед молодого населення на ринку праці. Так, у Львівській області сформувалася тенденція, за якої значна частина місцевої молоді після закінчення навчання не може знайти роботу, що відповідає її кваліфікаційним і фаховим здібностям. За даними Львівського обласного центру зайнятості [15], частка молоді в загальній кількості осіб, які отримували послуги служби, поступово зростає з 2022 р. Так, за січень – вересень 2024 р. показник становив 29,9%, тоді як в Україні загалом – 26,0% (рис. 1). При цьому впродовж 2024 р. щоквартально показник у регіоні зростав у середньому на 0,6%, або на 1,2 тис. осіб. Також у Львівській області молодь частіше звертається до служби зайнятості порівняно із загальнодержавною тенденцією. Якщо у 2022 р. до служби зайнятості в області звернулось 26,0% молоді, то середній показник в Україні був нижчим на 3,9 в. п.; упродовж 2024 р. різниця в окремі періоди зросла до 5,0 в. п.

У Львівській області відбувається значне посилення позитивних міграційних намірів молоді щодо працевлаштування за кордоном. Так, при працевлаштуванні молодь Львівської області стикається з багатьма проблемами, які не лише унеможливають забезпечення достатнього рівня та якості життя, а й перешкоджають розвитку її творчого, інтелектуального та іншого потенціалу.

Згідно з результатами опитування, проведеного ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», виявлено, що до

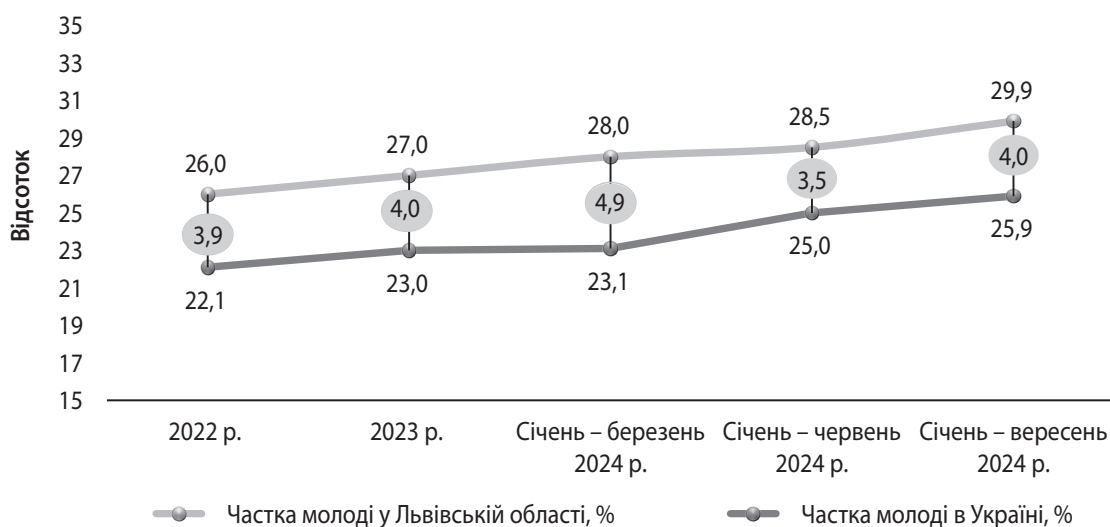

Рис. 1. Надання послуг молоді у віці до 35 років Державним центром зайнятості та Львівським обласним центром зайнятості, 2022–2024 рр., %

Джерело: сформовано за [15; 16].

основних чинників міграції належать: низька оплата праці (45,8%); відсутність роботи (28,2%); недостатні можливості для професійної реалізації та погані умови праці (27,5%); відсутність стабільності та впевненості в майбутньому (30,6%) [14, с. 25].

В умовах війни наміри української молоді мігрувати суттєво зросли, що підтверджують результати опитувань. Так, серед найважливіших факторів, які сприяють утриманню молоді та збереженню людського потенціалу в Україні, виділяються: поліпшення якості життя (15,2%), стабілізація соціально-економічної ситуації (14,8%), підвищення рівня заробітної плати (13,9%), можливості для професійного розвитку, кар'єрного зростання та самореалізації (12,4%) та інші [17, с. 22–30].

Органам влади та місцевого самоврядування Львівської області необхідно звернути увагу на посилення освітньо-професійних настроїв молоді щодо здобуття освіти за кордоном, у тому числі з причин невідповідності рівня та якості отримуваної освіти. Так, згідно з опитуванням «U-Report Україна», станом на 1 листопада 2024 р. лише 36% молоді Львівської області підтверджують, що здобута освіта відповідає сфері їхньої майбутньої професійної діяльності [18]. Це посилює прагнення студентів ЗВО здобувати освіту в європейських країнах. Переконавання молоді тому, що умови навчання та працевлаштування в Україні значно поступаються відповідним характеристикам за кордоном, підтверджується результатами опитування молоді Львівщини з освітнім міграційним досвідом (рис. 2).

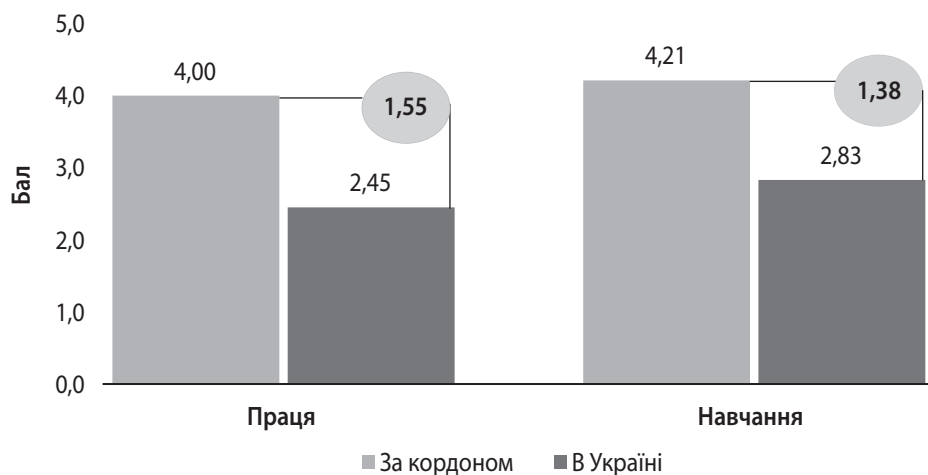
Також відбувається поглиблення проблеми низького рівня рееміграційних намірів молоді регіо-

ну, яка виїхала за кордон. Так, за даними соціологічного дослідження серед молоді Львівщини, яка перебуває за кордоном, понад 60% респондентів вказали на відсутність планів повернення в Україну [19, с. 10].

Загальноукраїнські опитування також свідчать про зниження потенціалу повернення молоді з продовженням війни. Так, за даними 4Service Group, у квітні 2022 р. 75% біженців планували повернутися в Україну, у червні 2022 р. – 66%, а у квітні 2023 р. їх частка скоротилася до 52% [20]. Вказане значною мірою підтверджується результатами опитування студентської молоді в Україні, проведеного ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» упродовж вересня – жовтня 2023 р., згідно з якими готовими повернутися на Батьківщину були 24,9% опитаних респондентів за умови системної допомоги в забезпеченні зайнятості, 21,0% – реалізації програм державної підтримки міжнародної мобільності молоді, 21,0% – різносторонньої підтримки молодіжного підприємництва.

Примітно, що абсолютними прихильниками повернення до України залишилися лише 9,8% опитаних, тоді як ще 18,6% висловили готовність повернутися за умови поліпшення соціально-економічної ситуації в країні, включно зі стабілізацією після війни [20].

У Львівській області спостерігається недостатнє використання потенціалу освітньої імміграції. Загалом регіон зберігає високу привабливість для освітньої міграції, проте переважно за внутрішнім вектором. Навчальні заклади області, окрім надання освітніх послуг для молоді з інших

Довідково: максимальне число балів – 5.

Рис. 2. Результати оцінювання умов праці та навчання в Україні та за кордоном молоді Львівської області, 2022 р.

Джерело: сформовано за [19, с. 17].

регіонів України, не є привабливими, у тому числі через війну, для іноземних студентів, зокрема тих країн, які до війни активно направляли свою молодь для навчання до нашої країни.

У 2022–2023 рр. у Львівській області продовжувало навчання 1,57 тис. іноземних студентів [21, с. 17], що відповідає рівню 2010–2011 рр., після яких кількість іноземних студентів щорічно зростала та у 2021–2022 рр. досягла максимальної кількості – 2,7 тис. осіб, з яких 2,1 тис. студентів навчалися у Львівському національному медичному університеті ім. Данила Галицького (рис. 3).

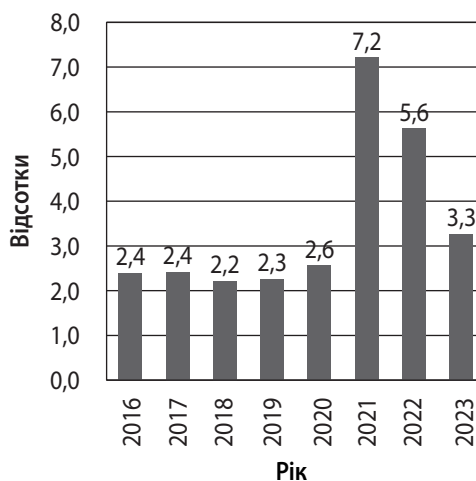

Рис. 3. Освітня імміграція до Львівської області та України, 2016–2023 рр.

Джерело: сформовано за [21, с. 17; 22].

Попри спадну динаміку, навіть за статусу Львівщини як тилового регіону, жоден ЗВО області не потрапив до топ-10 в Україні за кількістю іноземних студентів. Зокрема, у 2022–2023 рр. Львів посів лише 10-ту позицію серед міст України за кількістю зареєстрованих запрошень для іноземних абітурієнтів, видавши 398 запрошень, що у 11,7 разу менше, ніж у Києві, який утримує лідерство в залученні іноземних студентів [21, с. 17; 22].

З огляду на зазначені вище виклики, пов'язані з міграційними втратами молоді, пріоритетними напрямками та інструментами регіональної політики збереження інтелектуально-кадрового потенціалу для розвитку економіки Львівської області доцільно вважати:

- 1) удосконалення інституційного базису реалізації регіональної молодіжної політики з орієнтацією на поліпшення якості особис-

того життя молоді та послаблення її міграційних настроїв;

- 2) посилення соціального захисту молоді в поєднанні з удосконаленням регіональної політики зайнятості молодого населення;
- 3) забезпечення особистісно-професійного розвитку та посилення участі молоді в реалізації регіональної освітньої-наукової політики;
- 4) модернізацію освітніх програм місцевих освітніх закладів відповідно до вимог ринку праці;

- 5) поглиблення співпраці та налагодження ефективної взаємодії з молоддю за кордоном із заохоченням її до повернення;
- 6) розвиток молодіжного середовища, що стимулює активну участь молоді в економічному розвитку регіону (рис. 4).

Доречно звернути увагу на створення Регіонального центру соціальної підтримки молоді з метою посилення громадської активності місцевої молоді та налагодження нею співпраці з волонтерськими центрами, зокрема Eurodesk, для поширення європейських молодіжних ініціатив. Водночас важливим є створення Обласного інклюзивного молодіжного центру для моніторингу якості послуг і задоволення потреб різних груп місцевої молоді, а також розвитку її професійно-кваліфікаційних і фахових навичок. Також існує необхідність реалізації Департаментом освіти і науки Львівської ОВА Обласної програми навчання впродовж

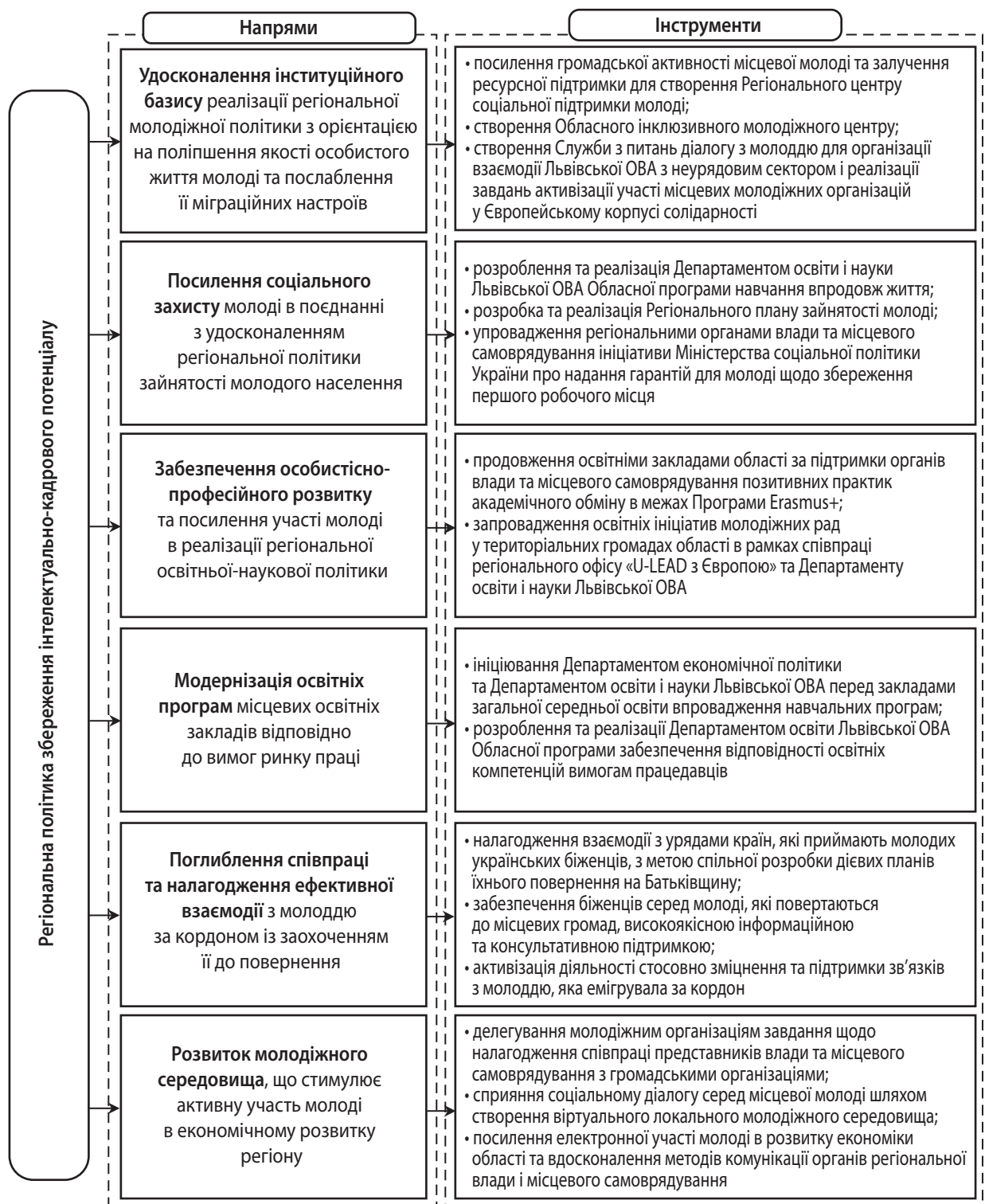

Рис. 4. Напрями та інструменти регіональної політики збереження інтелектуально-кадрового потенціалу для розвитку економіки Львівської області

Джерело: авторська розробка.

життя, спрямованої на забезпечення збільшення участі місцевої молоді в безперервному навчанні та розширенні освітніх можливостей, адаптації регіональної системи освіти і навчання до вимог ЄС, упровадження місцевою молоддю принципів навчання впродовж життя, розширення в регіоні

можливостей навчання за межами формального навчального середовища.

Важливу роль має ініціювання Департаментом економічної політики та Департаментом освіти і науки Львівської ОВА перед закладами загальної середньої освіти впровадження навчаль-

них програм, зосереджених на розвитку підприємницького потенціалу молоді через формальну освіту, неформальне навчання та медіаграмотність, отримання підприємницьких компетентностей у початковій та середній освіті. Такий підхід має на меті підготувати здобувачів освіти до майбутніх викликів і можливостей у підприємницькому середовищі, критичного мислення й адаптації до ринкових викликів.

ВИСНОВКИ

Повномасштабна війна призвела до значної вимушеної міграції населення, зокрема молоді, як у межах країни, так і за її кордонами, що спричинило виникнення низки соціальних проблем, викликів та загроз для національної безпеки України, а особливо для розвитку регіональної економіки.

Стосовно Львівської області йдеться про:

- 1) зростання міграційних настроїв серед молодого населення області, орієнтованого на переїзд і довготривале перебування з подальшим повноцінним облаштуванням життя за кордоном;
- 2) поглиблення проблем із пошуком зайнятості та підвищення рівня безробіття серед молодого населення;
- 3) поширення позитивних міграційних намірів молоді щодо працевлаштування за кордоном;
- 4) посилення освітньо-професійних настроїв молоді щодо здобуття освіти за кордоном, у тому числі з причин невідповідності рівня та якості отримуваної освіти;
- 5) поглиблення проблеми низького рівня рееміграційних намірів молоді регіону, яка виїхала за кордон;
- 6) недостатнє використання потенціалу освітньої імміграції в регіоні.

З огляду на зазначені вище виклики, пов'язані з міграційними втратами молоді, до пріоритетних напрямів регіональної політики стосовно збереження інтелектуально-кадрового потенціалу для розвитку економіки Львівської області віднесено:

- 1) удосконалення інституційного базису реалізації регіональної молодіжної політики з орієнтацією на поліпшення якості особистого життя молоді та послаблення її міграційних настроїв;
- 2) посилення соціального захисту молоді в поєднанні з удосконаленням регіональної політики зайнятості молодого населення;
- 3) забезпечення особистісно-професійного розвитку та посилення участі молоді в реалізації регіональної освітньої-наукової політики;

- 4) модернізація освітніх програм місцевих освітніх закладів відповідно до вимог ринку праці;
- 5) поглиблення співпраці та налагодження ефективної взаємодії з молоддю за кордоном із заохоченням її до повернення;
- 6) розвиток молодіжного середовища, що стимулює активну участь молоді в економічному розвитку регіону.

Подальші дослідження доречно проводити стосовно розширення інструментарію попередження міграційних втрат молоді та збереження інтелектуально-кадрового потенціалу для підтримки функціонування і розвитку економіки Львівської області. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Діти і молодь Львівської області на початку 2022 року. *Головне управління статистики у Львівській області*. URL: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/dg/proj/children_youth.pdf
2. Діти і молодь Львівської області 2019 : статистичний збірник / за ред. С. Зимовіної. *Головне управління статистики у Львівській області*. 2020. URL: <https://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2020/ZB0120200901.pdf>
3. Біль М. М. Організаційно-економічні інструменти стимулювання рееміграції молоді України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-59>
4. Васильців Т. Г., Мульська О. П., Лупак Р. Л., Бідак В. Я. Збереження людського капіталу України в умовах війни (чинник соціальної вразливості населення): постановка проблеми. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2022. № 67. С. 43–48. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-67-06>
5. Ляш О. І., Бараняк І. Є. Міграційні аспірації молоді України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-50>
6. Сидорчук О. Г., Панькова О. В. Міграційна політика України в контексті безпеки та збалансованості економічного і соціального розвитку держави. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 2. Ч. 1. С. 85–95. DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.59.2019.178421>
7. Токар В. М., Гбур З. В. Аналіз показників міграції населення: внутрішня та зовнішня. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія «Право, публічне управління та адміністрування»*. 2023. № 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-11>
8. Флейчук М. І. Напрями подолання демографічної та міграційної кризи в освітній сфері у контексті майбутньої відбудови України. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Се-*

- рія економічна. Серія юридична. 2024. Вип. 42. С. 175–186.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14191235>
9. Cheromukhina O. Youth in war: psychological experiences, migration plans, self-realization. *Skhid (East)*. 2024. Vol. 6. Iss. 1. P. 37–42.
DOI: <https://doi.org/10.28925/2411-3093.2024.614>
 10. Dolia I., Klymenko O. Migration Strategies of Ukrainian Youth in the Context of Russian Armed Aggression. *Соціологічні студії*. 2023. № 1. С. 43–52.
DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2023-01-43-52>
 11. Mulska O., Vasylytsiv T., Lupak R. et al. Measures to Balance the Labour Market: An Institutional Partnership Between Business and The Vocational Training System. *Business Management*. 2024. No. 2. P. 76–96.
DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.bm.2024.2.05>
 12. Vasylytsiv T., Lupak R., Mulska O. et al. Youth migration during war: Triggers of positive aspirations and preservation of human resources in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2024. Vol. 22. Iss. 2. P. 627–641.
DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.22\(2\).2024.49](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.22(2).2024.49)
 13. Молодь Львівської громади 2024. *Дослідницька агенція Fama*. URL: <https://fama.agency/portfolio/molod-lvivskoyi-gromady-2024>
 14. Міграційна активність студентської та учнівської молоді Карпатського регіону України (результати соціологічного дослідження) : науково-аналітичне видання / наук. ред. Т. Г. Васильців, О. Т. Риндзак. Львів, 2020. 60 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20200048.pdf>
 15. Аналітична та статистична інформація. *Львівський обласний центр зайнятості*. URL: <https://lviv.dcz.gov.ua/analytics/69>
 16. Аналітична та статистична інформація. *Державний центр зайнятості*. URL: <https://old.dcz.gov.ua/analytics/69>
 17. Васильців Т. Г. Імітаційне моделювання впливу міграційних втрат української молоді на потенціал соціально-економічного відтворення: ідентифікація точок біфуркації та Big Data екосистеми : науково-аналітична доповідь. Львів. 2024. 146 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20240032.pdf>
 18. Опитування «Як молодь шукає роботу». *U-Report Україна*. 01.11.2024. URL: <https://ukraine.ureport.in/opinions>
 19. Біль М. М., Махонюк О. В., Мульська О. П. та ін. Міграційна мобільність молоді: результати соціологічного дослідження та нові виклики в умовах війни : науково-аналітична доповідь. Львів, 2022. 72 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220035.pdf>
 20. Українські біженці в Європі: квітень 2023. Дослідження поведінки та настроїв українців, що були вимушені виїхати в Європу внаслідок війни з росією. Третя хвиля дослідження. *ГО «Інститут молоді»*. URL: <https://inmol.org/ukrainski-bizhentsi-v-ievropi-kviten-2023-3-tia-khvyliia/>
 21. Іноземні студенти в Україні під час війни (2022–2023) / за заг. ред. О. О. Шаповалової. Київ : Млин медіа, 2023. 98 с. URL: <https://cutt.ly/ww7VkwQn>
 22. Коваленко М. Львівщина – у трійці регіонів, де навчаються найбільше студентів. *Дивись info*. 24.11.2022. URL: <https://dyvys.info/2022/11/24/lvivshhyna-u-trijtsi-regioniv-de-navchayutsya-najbilshe-studentiv>

REFERENCES

- “Analytychna ta statystychna informatsiia” [Analytical and Statistical Information]. *Lvivskiyi oblasnyi tsentr zainiatosti*. <https://lviv.dcz.gov.ua/analytics/69>.
- “Analytychna ta statystychna informatsiia” [Analytical and Statistical Information]. *Derzhavnyi tsentr zainiatosti*. <https://old.dcz.gov.ua/analytics/69>
- Bil, M. M. “Orhanizatsiino-ekonomichni instrumenty stymuliuвання reemihratsii molodi Ukrainy” [Organizational and Economic Mechanisms for Stimulating Youth Re-emigration of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 41 (2022).
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-59>
- Bil, M. M. et al. “Mihratsiina mobilnist molodi: rezultaty sotsiolohichnoho doslidzhennia ta novi vyklyky v umovakh viiny : naukovo-analytychna dopovid” [Migratory Mobility of Youth: The Results of a Sociological Study and New Challenges in the Conditions of War: a scientific and analytical report]. Lviv, 2022. <https://ird.gov.ua/irdp/p20220035.pdf>
- Cheromukhina, O. “Youth in war: psychological experiences, migration plans, self-realization”. *Skhid (East)*, vol. 6, no. 1 (2024): 37–42.
DOI: <https://doi.org/10.28925/2411-3093.2024.614>
- “Dity i molod Lvivskoi oblasti 2019 : statystychnyi zbirnyk” [Children and Youth of the Lviv Region 2019: statistical collection]. *Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti*. 2020. <https://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2020/ZB0120200901.pdf>
- “Dity i molod Lvivskoi oblasti na pochatku 2022 roku” [Children and Youth of the Lviv Region at the Beginning of 2022]. *Holovne upravlinnia statystyky u Lvivskii oblasti*. http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/dg/proj/children_youth.pdf
- Dolia, I., and Klymenko, O. “Migration Strategies of Ukrainian Youth in the Context of Russian Armed Aggression”. *Sotsiolohichni studii*, no. 1 (2023): 43–52.
DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2023-01-43-52>
- Fleischuk, M. I. “Napriamy podolannia demohrafichnoi ta mihratsiinoi kryzy v osvittii sferi u konteksti maibutnyoi vidbudovy Ukrainy” [Directions of Overcoming the Demographic and Migration Crisis in the Education Sphere in the Context of the Future Development of Ukraine]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Serii ekonomichna. Serii iurydychna*, no. 42 (2024): 175–186.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14191235>
- “Inozemni studenty v Ukraini pid chas viiny (2022–2023)” [Foreign Students in Ukraine During the War (2022–2023)]. Kyiv : Mlyn media, 2023. <https://cutt.ly/ww7VkwQn>

- Iliash, O. I., and Baraniak, I. Ye. "Mihratsiini aspiratsii molodi Ukrainy v umovakh viiny" [Migration Aspirations of Ukraine's Youth in the War Conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 56 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-50>
- Kovalenko, M. "Lvivshchyna – u triitsi rehioniv, de navchajutsia naibilshe studentiv" [Lviv Oblast Is in the Top Three Regions Where the Largest Number of Students Study]. *Dyvys info*. November 24, 2022. <https://dyvys.info/2022/11/24/lvivshhyna-u-triitsi-regioniv-de-navchayutsya-najbilshe-studentiv>
- "Mihratsiina aktyvnist studentskoi ta uchnivskoi molodi Karpatskoho rehionu Ukrainy (rezultaty sotsiolo-hichnoho doslidzhennia) : naukovo-analitychne vy-dannia" [Migratory Activity of Student and Apprentice Youth of the Carpathian Region of Ukraine (Results of a Sociological Study): scientific and analytical publication]. <https://ird.gov.ua/irdp/p20200048.pdf>
- "Molod Lvivskoi hromady 2024" [Youth of Lviv Community 2024]. *Doslidnytska ahentsiia Fama*. <https://fama.agency/portfolio/molod-lvivskoyi-gromady-2024>
- Mulska, O. et al. "Measures to Balance the Labour Market: An Institutional Partnership Between Business and The Vocational Training System". *Business Management*, no. 2 (2024): 76-96. DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2023-01-43-52>
- "Opytuvannia «Yak molod shukaie robotu»" [Survey "How Young People Look for Work"]. *U-Report Ukraina*. November 01, 2024. <https://ukraine.ureport.in/opinions>
- Sydorchuk, O. H., and Pankova, O. V. "Mihratsiina polityka Ukrainy v konteksti bezpeky ta zbalansovanosti ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku derzhavy" [Migration Policy of Ukraine in the Context of Security and Well-Balanced Economic and Social Development of the State]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1, no. 2 (2019): 85-95. DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.59.2019.178421>
- Tokar, V. M., and Hbur, Z. V. "Analiz pokaznykiv mihratsii naselennia: vnutrishnia ta zovnishnia" [Analysis of Population Migration Indicators: Internal and External]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriia «Pravo, publichne upravlinnia ta administruvannia»*, no. 7 (2023). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-11>
- "Ukrainski bizhentsi v Yevropi: kviten 2023. Doslidzhennia povedinky ta nastroiv ukraintsv, shcho byly vymusheni vykhaty v Yevropu vnaslidok viiny z rosiieiu. Tretia khvyliya doslidzhennia" [Ukrainian Refugees in Europe: April 2023. A Study of the Behavior and Attitudes of Ukrainians Who Were Forced to Leave for Europe as a Result of the War with Russia. The Third Wave of Research]. *HO «Instytut molodi»*. <https://inmol.org/ukrainski-bizhentsi-v-ievropi-kviten-2023-3-tia-khvyliya/>
- Vasylytsiv, T. et al. "Youth migration during war: Triggers of positive aspirations and preservation of human resources in Ukraine". *Problems and Perspectives in Management*, vol. 22, no. 2 (2024): 627-641. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.22\(2\).2024.49](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.22(2).2024.49)
- Vasylytsiv, T. H. "Imitatsiine modeliuвання vplyvu mihratsiinykh vtrat ukraïnskoi molodi na potentsial sotsialno-ekonomichnoho vidtvorennia: identyfikatsiia tochok bifurkatsii ta Big Data ekosysteitu : naukovo-analitychna dopovid" [Simulation Modeling of the Impact of Migration Losses of Ukrainian Youth on the Potential of Socio-economic Reproduction: Identification of Bifurcation Points and Big Data of the Ecosystem State: scientific and analytical report]. Lviv. 2024. <https://ird.gov.ua/irdp/p20240032.pdf>
- Vasylytsiv, T. H. et al. "Zberezhennia liudskoho kapitalu Ukrainy v umovakh viiny (chynnyk sotsialnoi vrazlyvosti naselennia): postanovka problemy" [Preservation of Ukraine's Human Capital in Conditions of War (Factor of Social Vulnerability of the Population): Statement of the Problem]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Seriia «Ekonomichni nauky»*, no. 67 (2022): 43-48. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-67-06>